

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ НАЗАРЕНКА

СХВАЛЕНО

Протокол засідання кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій від 26 червня 2026 року №4

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
(протокол засідання вченої ради
ХОППО ім. А. Назаренка від 30 червня 2026 року № 2)

Ректор Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка

Наказ від 01 липня 2026 № 214/но

В.ОЧЕРЕТЯНКО

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації асистентів вихователя ГПД ЗЗСО
“ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ АСИСТЕНТА ВИХОВАТЕЛЯ ГПД:
ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ»

Розробник: Шечишена Оксана Володимирівна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій.

Напрямок підвищення кваліфікації: Професійна діяльність асистентів учителів в умовах реалізації державного стандарту базової середньої освіти

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти (наказ МОН від 04.11.2025 №1451)

Рецензенти:

Андрій Гулеватий, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету підвищення кваліфікації педагогічних працівників Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка

Алла Царенко, практичний психолог вищої категорії комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей № 15 імені Олександра Співачука Хмельницької міської ради»

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми визначається: сучасними тенденціями розвитку суспільства (глобалізація, демократизація, інформатизація); пріоритетною роллю освіти та необхідністю її випереджального значення для розвитку суспільства; сучасними тенденціями розвитку системи освіти (відкритість, безперервність, трансформація у сфері освітніх послуг); необхідністю запровадження інноваційних підходів для підвищення ефективності навчання; практичною спрямованістю освіти; процесами модернізації та інтеграції у світовий освітній простір й приведення змісту освіти до міжнародних стандартів.

Відповідно, актуальність підвищення кваліфікації асистентів вихователя ГПД закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти, зумовлена посиленням розвитком інклюзивної освітньої практики та підвищенням вимог до якості психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Сучасні тенденції розвитку освіти та реалізація концепції Нової української школи посилюють важливість потреби педагога в постійному професійному розвитку. Розвиток професійних компетентностей вчителя відбувається на тлі глибоких та потужних соціальних, економічних і безпекових трансформацій, спричинених повномасштабною війною в Україні. Освітня система сьогодні перебуває на етапі функціонування в умовах постійних змін: вимушене переміщення педагогів, дітей і батьків, втрати, загроза безпеці, перебої в навчальному процесі, навчання в дистанційному або змішаному форматі, а також зростання рівня невпевненості та тривожності, поява депресивних станів, емоційного виснаження та психотравматизації серед усіх учасників освітнього процесу.

Діти з ООП є особливо є чутливими до дії стресогенних чинників, що відображається на їхньому особистісному розвитку та навчальній мотивації. Подібне явище значно ускладнює їхні адаптивні можливості та відображається на рівні їх соціалізації.

Тому актуального значення набуває розвиток умінь партнерської та командної взаємодії з учителями, батьками та фахівцями, а також здатностей створювати безпечне й доступне освітнє середовище без бар'єрів. Важлива роль у цьому належить асистенту вихователя ГПД як учаснику команди психолого-педагогічного супроводу, який сприяє забезпеченню доступності навчання, а також підтримує належний рівень соціалізації школярів та їх активну участь в освітній діяльності.

Усе це зумовлює необхідність розвитку професійних компетентностей асистентів вихователя ГПД закладів загальної середньої освіти, зокрема в контексті реалізації принципів безбар'єрності в освіті.

Тому програма спрямована на посилення знань асистентів вихователя ГПД та відпрацювання у них професійних здатностей щодо супроводу

школярів в залежності від віку та психофізіологічних особливостей, покращення ресурсних можливостей в умовах викликів сьогодення, а відтак, напрацювання та розвиток психологічних вмінь щодо комунікативної взаємодії з дітьми та реагування на їх стани, зумовлені подіями воєнного часу в Україні.

Цільова група: асистенти вихователя ГПД ЗЗСО.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС), з них лекції – 4 год; практичні заняття – 22 год., контрольні заходи – 4 год.

Особливості реалізації програми: зміст програми об'єднано у чотири навчальні модулі. Реалізація програми ґрунтується на поєднанні теоретичних занять та практико-орієнтованих форм роботи. Тривалість програми – до 1 тижня. Для успішної реалізації практичного компоненту програми слухачам рекомендується приєднуватись до онлайн-занять з персонального комп'ютера або ноутбука.

Форма підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, на базі замовника.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей асистентів вихователя ГПД закладів загальної середньої освіти щодо супроводу інклюзивної освітньої практики та забезпечення ефективної психолого-педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами, застосування сучасних освітніх практик, цифрових технологій та здоров'язбережувальних підходів в умовах трансформації системи освіти та сучасних викликів, зумовлені подіями воєнного часу.

Завдання підвищення кваліфікації:

- удосконалити професійні компетентності вихователя ГПД відповідно до вимог Типової програми та Нової української школи;
- розвинути навички ідентифікації ознак професійного вигорання та напрацювання способів його профілактики;
- розвинути професійні компетентності слухачів: вміння працювати з різними джерелами інформації, формування навичок розбудови здоров'язбережувального середовища уроку, застосування методів розвитку внутрішньої мотивації, формування системи цінностей, здійснення зворотного зв'язку;
- розвинути вміння здійснювати психологічний супровід дітей з ООП в умовах інклюзивної освітньої практики;
- розвинути вміння створювати безпечне, підтримувальне освітнє середовище;
- удосконалити підходи щодо психолого-педагогічної підтримки дітей, постраждалих від наслідків воєнних дій;
- удосконалити навички використання цифрових освітніх ресурсів, платформ та сервісів для організації ефективного освітнього процесу;

- сформувати готовність до відповідального й етичного використання технологій штучного інтелекту з дотриманням принципів академічної доброчесності;
- розвинути здатність до рефлексії, професійного саморозвитку та навчання впродовж життя.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:
інформаційно-цифрова (А3), психологічна (Б1), емоційно-етична (Б2), компетентність педагогічного партнерства (Б3), інклюзивна (В1), організаційна (Г2).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

- алгоритму побудови індивідуальної освітньої траєкторії та нормативних вимог до накопичувальної системи годин;
- законодавчих та нормативних засад організації інклюзивного навчання в Україні;
- взаємозв'язку мови, культури, цінностей та ідентичності особистості;
- впливу суспільних трансформацій на мовну поведінку та мовну свідомість;
- необхідності дослідження власної діяльності;
- способів підтримки вчителя на різних етапах професійного розвитку;
- інструментів професійного розвитку;
- існуючих можливостей і ресурсів у сфері професійного розвитку педагогів;
- ознак та причин професійного вигорання;
- сутності базових понять: інклюзія, інклюзивне навчання, особливі освітні потреби, діти з ООП;
- актуальності концепції універсального дизайну в організації інклюзивного освітнього середовища;
- існуючих бар'єрів в інклюзивному середовищі в навчанні дітей з особливими освітніми потребами;
- основних стратегій інклюзивного дизайну;
- основних напрямів концепції безбар'єрності;
- правил безбар'єрної комунікації;
- основних принципів інклюзивної освіти (недискримінація, рівність можливостей, урахування різноманітності, доступність);
- психолого-педагогічних особливостей дітей з різними освітніми потребами;
- ролі і функції асистента вихователя у створенні інклюзивного середовища в ГПД;
- способів адаптації та модифікації діяльності відповідно до потреб дітей;

- основ ефективної взаємодії з педагогами, батьками та фахівцями (ІРЦ, психологами, логопедами);
- понять, складників та ознак безпечного освітнього середовища;
- засад формування культури безпеки, ненасильницької комунікації, партнерської взаємодії та педагогіки підтримки;
- можливостей використання технологій VR/AR в освітньому процесі;
- функціональних можливостей мовних платформ і додатків для розвитку мовленнєвих та комунікативних навичок здобувачів освіти;
- можливості й алгоритму роботи з генеративним штучним інтелектом;
- принципів добору цифрових інструментів для автоматизації педагогічної діяльності та адаптації дидактичних матеріалів відповідно до нозологій та потреб учнів з ООП;
- знання емоційних та поведінкових властивостей травмованої дитини;
- знання інструментів, вправ та технік у роботі з дітьми, спрямованими на досягнення ними стабілізації психоемоційного стану після пережитих стресових ситуацій чи подій;

Уміння:

- усвідомлювати українську мову як важливу складову національної та професійної ідентичності;
- виявляти готовність до утвердження цінностей української культурної та мовної спадщини;
- демонструвати відповідальне ставлення до мовної культури у професійній діяльності;
- здійснювати рефлексію власної професійної діяльності;
- критично оцінювати власний рівень володіння професійними компетентностями згідно з Професійним стандартом;
- самостійно обирати актуальні напрямки підвищення кваліфікації, що усувають професійні дефіцити;
- володіти навичками стратегічного планування професійного розвитку та гнучкого коригування власної траєкторії навчання впродовж життя;
- враховувати у власному професійному розвитку зміни в системі освіти, її законодавчому забезпеченні, у діяльності закладу освіти;
- використовувати різні методи для виявлення потреб у професійному розвитку;
- отримувати й надавати зворотний зв'язок щодо професійної діяльності;
- використовувати інструменти самопомоги та напрацьовувати способи профілактики професійного вигорання педагога;
- дотримуватись умов щодо створення успішного інклюзивного середовища;
- враховувати принципи універсального дизайну при плануванні, проєктуванні та організації інклюзивного середовища;

- керуватися у своїй практичній діяльності нормативними документами щодо доступності закладів освіти, організації інклюзивного освітнього середовища та нових Державних будівельних норм України щодо створення комфортних, безпечних та безперешкодних умов сучасного освітнього середовища;
- використовувати VR/AR технології для підвищення мотивації, наочності та залучення учнів до навчання;
- застосовувати мовні додатки (Duolingo та Babbel) у навчальній та корекційно-розвитковій роботі;
- ефективно застосовувати нейромережі та розумні цифрові сервіси для швидкої візуалізації навчального контенту, трансформації й диференціації текстових завдань під різні рівні підтримки, а також структурування методичних джерел для індивідуалізації освітнього процесу.
- організовувати безпечне та інклюзивне середовище в групі продовженого дня;
- застосовувати індивідуальний підхід до дітей з урахуванням їхніх освітніх потреб;
- адаптувати ігрову, навчальну та виховну діяльність відповідно до можливостей дітей;
- сприяти залученню дітей з ООП до спільних видів діяльності з однолітками;
- підтримувати позитивну взаємодію та комунікацію між дітьми;
- надавати емоційну підтримку та допомогу в адаптації до колективу;
- працювати в команді з вихователем, учителями та фахівцями супроводу;
- взаємодіяти з батьками, дотримуючись етичних норм;
- спостерігати за дитиною та фіксувати її успіхи й труднощі;
- запобігати проявам дискримінації, булінгу та ізоляції;
- бачити ознаки травми в поведінці дитини та психологічно грамотно та коректно на них реагувати;
- не допускати повторної травматизації дитини та здійснювати контроль над тригерами, які її викликають;
- легалізовувати емоційні стани дитини та використовувати психологічні інструменти для повернення в дитини відчуття внутрішньої стабільності та безпеки;
- використовувати в практичній педагогічній діяльності палітру різних технологій при співпраці з дітьми з ООП та з метою збереження своєї ресурсності.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- усвідомлення української мови як важливої складової національної та професійної ідентичності;

- виявлення готовності до утвердження цінностей української культурної та мовної спадщини;

- демонстрування відповідального ставлення до мовної культури у професійній діяльності;

- усвідомлення професійної ідентичності учителя НУШ;

- професійна мобільність та гнучкість;

- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;

- усвідомлення цінності підтримки учителя на різних етапах професійного розвитку;

- готовність до перетворення складних проблемних ситуацій на виклики;

- перехід від пасивного захисту від стресу до активного напрацювання внутрішньої сили, яка допомагає вчителю не просто вистояти, а й розвиватися в умовах змін;

- мотивація до навчання впродовж життя в професійній сфері, зокрема розвитку власної інформаційно-цифрової компетентності та сприяння розвитку її у здобувачів освіти;

- усвідомлення ролі цифрових технологій у забезпеченні асистентом вчителя безбар'єрності в організації освітнього процесу;

- позитивне ставлення до інклюзії як цінності сучасної освіти;

- готовність працювати з дітьми з різними освітніми потребами; відкритість до різноманітності та прийняття індивідуальних відмінностей;

- толерантність, терпимість і повага до кожної дитини;

- відповідальність за створення комфортного середовища;

- гнучкість у підходах до організації діяльності;

- рівність і недискримінація, повага до людської гідності;

- прийняття різноманітності як норми;

- інклюзія як право кожної дитини;

- співпраця та партнерство, доброзичливість і підтримка,

- емпатія та турбота;

- соціальна справедливість;

- віра в потенціал кожної дитини.

- зв'язок передуює навчанню;

- емоційна безпека важливіша за академічну успішність;

- в умовах життєвих викликів вчитель діє на дитину не як лікар, а як емоційний провідник її відчуттів та станів.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Оцінювання результатів навчання здійснюється на основі поєднання формувального та підсумкового оцінювання. Формувальне оцінювання здійснюється для відслідковування прогресу слухачів, їх здатності застосовувати здобуті знання під час виконання практичних кейсів з проблемними ситуаціями, практичних робіт, надання зворотного зв'язку, здійснення самооцінювання та взаємооцінювання, коригування їх навчальної траєкторії.

Підсумкове (бальне) оцінювання здійснюється наприкінці навчання (тестування за всіма темами освітньої програми та конференція).

Під час тестування пропонуються завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей, на встановлення відповідностей та матричні запитання (сітка з прапорцями або перемикачами).

Тест складається з 16 завдань, які розподілені за рівнями складності та балами таким чином:

- 8 запитань базового рівня (знання фактів, визначень, термінів, розпізнавання об'єктів) - по 1 балу за запитання;

- 6 запитань середнього рівня (вміння групувати, сортувати, порівнювати, знаходити логічні зв'язки, застосовувати базові знання) – по 3 бали за запитання;

- 2 запитання високого рівня (вміння вирішувати нестандартні завдання, аналізувати процеси, прогнозувати результати) - по 4 бали за запитання.

Максимальна кількість балів за тест: 34, прохідний бал: 24 (70 %).

Максимальний бал за участь у конференції з обміну досвідом - 20. Оцінюється якість поданих матеріалів (12 балів) та виступ на конференції (8 балів). Прохідний бал за участь у конференції - 14 (70 %).

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво.

Вартість: безоплатно відповідно до регіонального замовлення слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних, керівних працівників і працівників науково-методичних об'єднань Хмельницької області на 2027 рік.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з чотирьох модулів та 10 взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, - 30, з них 4 год – лекційні заняття, 22 год – практичні заняття, 4 год - контрольні заходи.

№	Назва навчальних тем	Кількість годин			
		Разом	Лекції	Практичні	Контрольні заходи
1	Модуль 1. Ціннісно-сміслові основи професійної діяльності педагога. Розвиток загальних компетентностей	4	1	3	
1.1	Спціально-ментальні та лінгвістичні механізми мовного переходу з російської на українську	2	1	1	

	мову в умовах російсько-української війни.				
1.2	Формування громадянської компетентності учнів через методики критичного мислення та медіаграмотності.	2		2	
2	Модуль 2. Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та робота в інклюзивному середовищі	6	2	4	
2.1	Профілактика вигорання в роботі асистента вихователя ГПД: ознаки, стадії, причини та способи профілактики.	3	1	2	
2.2	Універсальний дизайн в освітньому середовищі.	3	1	2	
3	Модуль 3. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності	4		4	
3.1	Цифрові інструменти підтримки інклюзивного навчання: VR / AR технології, мовні застосунки та адаптивні сервіси.	2		2	
3.2	Цифрові інструменти автоматизації та адаптації навчальних матеріалів для учнів з ООП	2		2	
4	Модуль 4. Розвиток компетентностей фахового спрямування	11	1	10	
4.1	Поняття «інклюзія», «інклюзивне навчання», «особливі освітні потреби», «учні з особливими освітніми потребами». Сутність, завдання, принципи та цінності інклюзивного навчання.	3	1	2	
4.2	Категорії (типи) труднощів та рівні підтримки дітей з особливими освітніми потребами	2		2	

4.3	Психологічна підтримка здобувачів освіти в умовах травматичних подій.	2		2	
4.4.	Педагогічна практика. Створення ситуацій успіху для дітей з ООП.	4		4	
	Підсумкові заходи	5		1	4
1	Формування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічного працівника	1		1	
2	Контроль знань (тестування)	2			2
3	Підсумкова конференція	2			2
Всього:		30	4	22	4

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1

Ціннісно-сміслові основи професійної діяльності педагога. Розвиток загальних компетентностей

Тема 1.1. Соціально-ментальні та лінгвістичні механізми мовного переходу з російської на українську мову в умовах російсько-української війни

Соціально-ментальні передумови мовного переходу з російської на українську мову в умовах війни: формування мовної свідомості, мотивація до переходу, деколонізація мислення та сприйняття української мови як маркера ідентичності. Роль соціального оточення у закріпленні україномовної практики та подоланні психологічних бар'єрів у спілкуванні.

Лінгвістичні механізми мовного переходу: подолання мовної інтерференції, усвідомлене уникнення кальок і суржику, збагачення словникового запасу через опанування природних мовних конструкцій, фразеологізмів і синонімів. Формування стійкої україномовної комунікативної практики в різних сферах спілкування.

Тема 1.2. Формування громадянської компетентності учнів через методики критичного мислення та медіаграмотності

Формування громадянської компетентності учнів як ключове завдання сучасної освіти в умовах інформаційного суспільства. Роль критичного мислення та медіаграмотності у розвитку вміння аналізувати інформацію, суспільні явища та ухвалювати відповідальні рішення.

Методики розвитку критичного мислення та медіаграмотності в освітньому процесі: інструменти аналізу інформації, виявлення маніпуляцій, основи фактчекінгу та робота з різними джерелами. Використання інтерактивних методів навчання та інтеграція медіаграмотності у викладання

навчальних предметів для формування активної громадянської позиції та інформаційної стійкості учнів.

МОДУЛЬ 2

Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та робота в інклюзивному середовищі

Тема 2.1. Профілактика вигоряння в роботі асистента вихователя ГПД: ознаки, стадії, причини та способи профілактики

Психоемоційні, фізичні та поведінкові ознаки та маркери вигоряння в роботі асистента вихователя ГПД. Внутрішні та зовнішні фактори, що провокують психоемоційне виснаження. Вигоряння як динамічний процес. Основні стадії розвитку вигоряння. Особистісний та організаційний рівень профілактики вигоряння. Способи та методи профілактики вигоряння асистента вихователя ГПД.

Тема 2.2. Універсальний дизайн в освітньому середовищі

Концепція інклюзивної освіти. Складові інклюзивного навчання, які формують сучасний освітній простір навчального закладу; ключові аспекти інклюзивного навчання; існуючі сучасні бар'єри щодо осіб з особливими потребами; причини та передумови становлення концепції універсального дизайну та роль даної концепції в життєдіяльності осіб з інвалідністю. Ознаки сучасного освітнього простору; умови створення та мета успішного інклюзивного середовища; ознаки доступності навчального закладу, ключові категорії доступності навчального середовища на уроці; на якому рівні можливий універсальний дизайн в інклюзивному середовищі; нові Державні будівельні норми доступності інклюзивного середовища.

МОДУЛЬ 3

Розвиток інформаційно-цифрової компетентності

Тема 3.1. Цифрові інструменти підтримки інклюзивного навчання: VR / AR технології, мовні застосунки та адаптивні сервіси

Добір цифрових інструментів підтримки інклюзивного навчання з урахуванням мети навчання, вікових особливостей та освітніх потреб здобувачів освіти. Використання VR/AR технологій, мовних застосунків та адаптивних сервісів з урахуванням освітніх потреб учнів.

Тема 3.2. Цифрові інструменти автоматизації та адаптації навчальних матеріалів для учнів з ООП

Практичні аспекти застосування сучасних генеративних технологій та розумних цифрових рішень для оптимізації професійної діяльності педагогів в інклюзивному класі. Особливості автоматизації рутинних процесів підготовки до уроків, алгоритми використання штучного інтелекту для диференціації та адаптації текстового й дидактичного контенту під різні рівні підтримки учнів з ООП. Стратегії швидкої візуалізації навчального матеріалу,

створення адаптивних завдань, соціальних історій та опорних карток-підказок. Персональні цифрові вчителя, асистенти вчителя для структурування методичних джерел, аналізу індивідуальних програм розвитку (ІПР) та генерації персоналізованих навчальних матеріалів на основі завантаженого контенту.

МОДУЛЬ 4

Розвиток компетентностей фахового спрямування

Тема 4.1. Поняття «інклюзія», «інклюзивне навчання», «особливі освітні потреби», «учні з особливими освітніми потребами». Сутність, завдання, принципи та цінності інклюзивного навчання

Сутність та розмежування понять, пов'язаних з інклюзивною освітньою практикою. «Інклюзія» як процес забезпечення повноцінної участі кожної людини в суспільному житті. «Інклюзивне навчання» як організація освітнього процесу. «Особливі освітні потреби» та їх кореляція з фізичними, психічними, інтелектуальними чи соціальними особливостями розвитку дитини. Забезпечення рівного доступу до освіти, усунення бар'єрів у навчанні, розвиток толерантності та взаємоповаги, формування сприятливого соціального клімату в дитячому колективі як основні завдання інклюзивного навчання.

Принцип недискримінації, врахування багатоманітності людини та необхідності адаптації освітнього процесу до її індивідуальних можливостей. Ідеї рівності, поваги до людської гідності, прийняття різноманітності та соціальної справедливості як цінності інклюзивного навчання.

Тема 4.2. Категорії (типи) труднощів та рівні підтримки дітей з особливими освітніми потребами

Концептуальні основи: від медичної до соціальної моделі. Поняття, пов'язані з «життєдіяльністю» дитини та наявних бар'єрів у навчанні. Поняття «труднощів». Труднощі у дітей з ООП. Інтелектуальні, функціональні, фізичні та неврологічні труднощі. Рівні надання підтримки в закладі освіти. Механізм забезпечення підтримки: команда супроводу та ІПР.

Тема 4.3. Психологічна підтримка здобувачів освіти в умовах травмівних подій

Поняття психологічної травми та її вплив на розвиток і життєдіяльність дитини. Особливості переживання дитиною травмівного досвіду. Методи та інструменти психологічної підтримки дітей із травмівним досвідом.

Тема 4.4. Створення ситуацій успіху для дітей з ООП

Моделювання умов, за яких долає труднощі та отримує позитивний результат. Відбір інструментів впливу на дитину та обґрунтування ефективності їх застосування у роботі з дітьми різних нозологій.

Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Рефлексія власного мовного шляху.
2. Аналіз змін власної мовної поведінки.
3. Самооцінка власної мовної компетентності.
4. План особистого мовного розвитку на наступний рік.
5. Висновки щодо ролі української мови у професійній діяльності педагога.
6. Метод «Дистанціювання».
7. Стратегія «Фізична розрядка» (Тілесна терапія).
8. Конструктивне русло для «залишків» емоцій.
9. Методична творчість.
10. Вправа «Коло контролю» (на відпрацювання здатностей конструктивного застосування внутрішнього ресурсу, на відпрацювання суб'єктивного контролю);
11. Техніка «Рефреймінг» (Зміна рамки) (відпрацювання здатностей змінювати бачення контексту події або ситуації; здатностей перетворювати проблему на виклик і професійний ріст);
12. «Кошик приємностей» (на розвиток позитивного мислення);
13. Ритуал «Зняття робочого одягу» (розвиток вмінь працювати з «професійними ролями»).
14. Вправа «Скеля» або «Стопи в підлогу» (на досягнення дітьми фізичного відчуття стабільності).
15. Вправа «Твердий предмет» (на відпрацювання в дітей здатностей зосереджуватися на фізичних відчуттях).
16. Техніка «Какао» (на дихання, зняття напруги).
17. Вправа «Макарони» (Тверді-м'які) (на розслаблення).
18. Вправа «Мої суперсили» (на формування позитивного образу «Я» та впевненості в собі).
19. Метод «Маленьких кроків».
20. Кейс-аналіз «Інклюзивний клас: виклики та рішення».
21. Порівняльний аналіз понять і підходів.
22. Оцінювання освітнього середовища на предмет інклюзивності.
23. Проєкт «Школа рівних можливостей».
24. Кейс-аналіз «Визначення освітніх потреб і рівня підтримки».
25. Порівняльний аналіз «Рівні підтримки та педагогічні стратегії».
26. Проєктування «Індивідуальна траєкторія підтримки учня».
27. Критичне оцінювання «Ефективність педагогічної підтримки».
28. Дебати «Чи завжди потрібне підвищення рівня підтримки».
29. Моделювання промптів та автоматизація адаптації текстових навчальних матеріалів за допомогою генеративного ШІ.
30. Цифрова візуалізація та створення засобів наочності (опорних карток, соціальних історій) для учнів з ООП.
31. Проєктування персонального цифрового асистента вчителя на платформі NotebookLM для структурування методичних джерел та ІПР.

32. Вправа «EdTech для інклюзії: аналіз і добір ресурсів». Завдання: проаналізувати 2–3 цифрові інструменти (наприклад, VR/AR застосунок / мовний сервіс / адаптивний додаток) та заповнити чек-лист за наданими критеріями.

33. Вправа «Індивідуальна траєкторія цифрової підтримки». Надано кейс (наприклад, учень із порушеннями мовлення / РАС / труднощами навчання), потрібно створити «маршрут цифрової підтримки» у вигляді схеми (карти), який включає: адаптивні сервіси; мовні застосунки; інструменти візуалізації; засоби комунікації; рекомендації для батьків і педагогів.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2020 №898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartivpovnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> . Дата звернення: 12.03.2026.

2. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

3. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2024/09/Nakaz_MON_1225.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

3. Про освіту: Закону України від 5. 09.2017 р. №2145-VIII. *Голос України*. 2017.27 верес. (№178-179). С.10-22.

5. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

6. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року: постанова Кабінету Міністрів України від **від 14.12.2016 р. № 988-р**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

Основна література

1. Варецька О., Хаустова О. Розвиток готовності педагогів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі // Молодь і ринок. 2023. № 3.

2. [Головатенко Т. Освітологічний вимір концепту «травма-інформоване навчання»](#) // Перспективи та інновації науки. 2023. № 8(26). С. 65–78.

3. [Головатенко Т. Тенденції підготовки вчителів до впровадження травма-інформованого навчання](#) // Освітологія. 2023. № 12. С. 42–54.
4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти: проєкт / МОНУ. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shc_hodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf. Дата звернення: 07.03.2026.
5. Кравчук О., Шелепко Г. Організація інклюзивного навчання у системі управління діяльністю в закладі освіти // Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. 2022. № 1(7). С. 165–171.
6. Науково-методичні основи психологічного супроводу діяльності вчителя в умовах реформування освіти (діагностика і корекція). Практичний посібник / авт. кол.: В.Г. Панок, І.В. Марухина, В.В.Рибалка, В.М.Горленко, Д.Д.Романовська, В.В. Предко, С.К.Шандрук, М.В.Саврасов, Н.В.Сосновенко; За наук. ред. В.Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, 2022. 192 с.
7. Про авторське право і суміжні права. Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>. Дата звернення: 07.03.2026.
9. Про затвердження типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти: наказ МОН від 12.10.2022 № 904. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/87557/. Дата звернення: 12.03.2026.
10. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності: Наказ МОНУ від 03.06.2026 №871. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii-pedahohichnykh-ta-naukovo-pedahohichnykh-pratsivnykiv-z-rozvytku-tsyfrovoi-kompetentnosti/> Дата звернення: 12.06.2026.
11. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> . 05.04.2026
12. Цифровий учитель: путівник для професійного зростання / укладачі : Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ : ЮНЕСКО, 2024, 88 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/czyfrovyy_uchytel_putivnyk_dlya_profesijnogo_zrostannya.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.
13. Morze, N., Bazeliuk, O., Vorotnikova, I., Dementiievskaya, N., Zakhar, O., Nanaieva, T., Chernikova, L. (2019). Опис цифрової компетентності педагогічного працівника. *Електронне наукове фахове видання “Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету”*, 1–53. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s39> Дата звернення: 22.03.2026.

Додаткова література

1. Академії української преси. Бібліотека масової комунікації. URL: <https://www.aup.com.ua/book-review/> . Дата звернення: 30.06.2026.
2. Дія. Освіта. Онлайн-безпека у школі: як вчителям захистити себе та учнів. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/webinars/online-safety-at-school> . Дата звернення: 24.03.2026.
3. Баранник Н., Дяченко-Богун М. Формування пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами // Витоки педагогічної майстерності. 2022. № 29.
4. Бондаренко В., Вовк Н. Підготовка вчителя до роботи в класах з інклюзивною освітою // Професіоналізм педагога. 2022. № 17. С. 27–35.
5. [Головатенко Т. Реалізація принципів травма-інформованого середовища](#) // Педагогічна освіта: теорія і практика. 2023. № 39(1). С. 80–86.
6. Горват М. В., Кузьма-Качур М. І. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування кооперативних технологій навчання. *Актуальні проблеми, досягнення та перспективи науки і освіти* : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції, 3–5 травня 2021 р., Афіни. С. 155–157.
7. Данилевська Оксана Українська в українській школі на початку XXI століття: соціолінгвістичні нариси. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019.
8. Деркач С. П. Кооперативне навчання. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/6107> (дата звернення: 29.04.2026). 6. Інтерактивні технології кооперативного навчання. URL: <https://naurok.com.ua/interaktivni-tehnologikooperativnogo-navchannya-84922.html> (дата звернення: 29.04.2026).
10. Денічева О. І. Комплексний підхід до модернізації змісту вищої освіти України // Академічні студії. Серія «Педагогіка». 2023. № 4. DOI: 10.52726/as.pedagogy/2023.4.2.
11. Запорожченко Т., Горбик А. Особливості кооперативного навчання молодших школярів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Київ, 2024. Вип. 80, том 1. С. 287-292. (Дата звернення: 28.04.2026).
12. Коваль О. Найкращі стратегії навчання: 10 підходів, що гарантують ефективність ваших уроків. Київ. 2024. URL: <https://osvitoria.media/experience/najkrashhi-strategiyi-navchannya-10-pidhodiv-shho-garantuyut-efektyvnist-vashyh-urokiv/>. (Дата звернення: 28.04.2026).
13. Кокун О.М., Мельничук Т.І. Резилієнс-довідник: практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України. 2023. 25 с.
14. Ліннік О. Змішане навчання як стратегія адаптації освітнього процесу в школі // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2023. № 39. DOI: 10.28925/2311-2409.2023.394.
15. Малихін О., Бондарчук Ю. Освітні стратегії: понятійно-категорійне розуміння дидактичного феномену // Український педагогічний журнал. 2025. № 4. С. 34–45. DOI: 10.32405/2411-1317-2025-4-34-45.

16. Матеріали Національного проєкту із медіаграмотності «Фільтр». URL: <https://filter.mcsc.gov.ua/projects/> . Дата звернення: 30.06.2026.
17. Морзе, Н. В., Бойко, М. А., Струтинська, О. В., & Смирнова-Трибульська, Є. М. (2024). Якою має бути цифрова компетентність вчителів у галузі використання штучного інтелекту? *Електронне наукове фахове видання "Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету"*, (16), 76–91. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2024.166>. Дата звернення: 12.03.2026.
18. Наумук І., Наумук О. Сучасні стратегії та методики формування критичного мислення у здобувачів освіти // Науковий вісник МДПУ. Серія: Педагогіка. 2024. № 2. С. 75–82. DOI: 10.33842/22195203-2024-2-33-75-82.
19. Овчаренко О.Ю. Психологія стресу та стресових розладів: навчальний посібник - К. : Університет «Україна», 2023. — 266 с.
20. Пальшкова І. О. Комплексний підхід як спосіб оптимізації методів і прийомів навчання // Педагогіка вищої та середньої школи. 2022. № 4. С. 230–241. DOI: 10.31812/educdim.5099.
21. Полякова В. Особливості психологічної допомоги вчителям в умовах війни // Психічне здоров'я в умовах війни: шляхи збереження та відновлення: Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Київ, 13 жовтня 2023 р.). – Київ: НУБІП України, 2023. С. 58-61.
23. Полякова В. Особливості психологічної допомоги вчителям в умовах війни // Психічне здоров'я в умовах війни: шляхи збереження та відновлення: Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Київ, 13 жовтня 2023 р.). – Київ: НУБІП України, 2023. С. 58-61.
24. Пометун О. І. Організація кооперативного навчання учнів: про що варто пам'ятати. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint> (Дата звернення: 28.04.2026).
25. Програма «Демократична школа: освіта для демократичної стійкості». URL: <https://www.schools-for-democracy.org/>
26. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу. Навчально-методичний посібник. / Андрєєнкова В.Л., Войцях Т.Г., Гриців І.П., Мельничук О.В., Харківська Т.А. – К.: 2023. 149 с.
27. Рамка цифрової компетентності для громадян України (DigCompUA).
28. Рассказова Є. Все в твоїх руках: вчимося контролювати емоції. Авторська програма. Летичів 2024 р. 73 с.
29. Сологуб О.С. ІКТ в освіті: YouTube канал. URL: <https://www.youtube.com/@%D0%86%D0%9A%D0%A2%D0%B2%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96>. Дата звернення: 16.06.2026.
30. Тулбокс для вчителів. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/onlain-resursy/toolbox>
31. Школяр Л., Михайлюченко А. Соціалізація дітей з особливими потребами в умовах воєнного стану // Humanitas. 2023. №5.

32. Центр фінансових знань «Талан». URL:
<https://talan.bank.gov.ua/pedagogam#serednya-shkola> Дата звернення:
30.06.2026.

33. Якимчук О. Компетентнісний підхід в освіті: українські реалії // Вища освіта України. 2020. № 3(78). С. 15–21. DOI: 10.31392/NPU-VOV.2020.3(78).02.